6. SINIF TÜRKÇE

Sevgili öğrenciler,
Soruları olduğu kadar etkinliği ve konu anlatımları da yeni nesil olan **Dergi Konseptinde Yeni Nesil Defterlerimizi** daha yakından tanımak için bu sayfayı incelemeden geçmeyelim lütfen!

HÜCRELENMİŞ ADIMLAR

Kolay öğrenmeyi sağlamak için üniteler, hücrelere ayrılmış ve bu hücrelere ADIM ismi verilmiştir.

WIN

Konunun anlatıldığı sayfalarda önemli bilgilerin yer aldığı, öğrencilere değer katacak **"win"** alanları oluşturulmuştur.

KAVRATICI ETKİNLİKLER

Üniteleri adımlara bölmekle yetinmedik, adımlardaki konu anlatımlarının daha kalıcı hale gelmesi için konunun hemen arkasına öğretmen eşliğinde veya bireysel kullanıma uygun pekiştirici uygulama ve etkinlikler eklenmiştir.

MR ÖZELLİĞİ

Dergi Konseptinde Yeni Nesil Defterlerimizi belki her zaman yanınızda taşıyamazsınız ama üniteleri size bir çırpıda kuş bakışı inceleme fırsatı sağlayan MR özelliği ile infografikler her daim cebinizde.

DERGİ KONSEPTİNDE ANLATIM

Defterde baştan sona sabit bir şablon kullanmak yerine her sayfayı kendi özelinde tasarlayıp **"bir sonraki sayfa nasıl?"** merakı uyandıracak dergi tadında konu anlatımlı sayfalar hazırlanmıştır

ADIM TESTLERİ

Her adımın sonuna öğrenme - kavrama düzeyinden analiz - sentez düzeyine, tüm öğrenim basamaklarını ölçen test soruları konulmuştur. Analiz – sentez düzeyindeki soruları **"Yeni Konsept Sorular"** şablonu ile kullanımınıza sunulmuştur.

İNFOGRAFİK DESTEĞİ

Sınavlara hazırlanırken geçmiş konulara bakmak veya genel tekrar etmek isteyenler için ünite başlarında; üniteyi görsel olarak özetleyen İNFOGRAFİKLER hazırlanmıştır.

ÖRNEKTİR

İÇİNDEKİLER

Ünite 01 — 3 - 42

SÖZCÜKTE ANLAM
ADIM - 01: Sözcükte Anlam 1: Gerçek, Mecaz, Terim Anlam, Çok Anlamlılık
ADIM - 02: Sözcükte Anlam 2: Somut - Soyut Anlam, Yansıma Sözcükler, İkilemeler
ADIM - 03: Sözcükte Anlam 3: Eş - Zıt Anlam, Eş Sesli Sözcükler
ADIM - 04: Sözcükte Anlam 4: Genel - Özel Anlam, Nitel - Nicel Anlam
ADIM - 05: Sözcükte Anlam 5: Deyimler - Atasözleri

Ünite 02 — 43 - 54

SÖZCÜKTE YAPI
ADIM - 06: Kök; Basit, Türemiş, Birleşik Sözcükler

Ünite 03 — 55 - 94

CÜMLEDE ANLAM
ADIM - 07: Cümlede Anlam 1: Öznel, Nesnel Cümleler, Örtülü Anlam
ADIM - 08: Cümlede Anlam 2: Neden - Sonuç, Amaç - Sonuç, Şart - Sonuç Cümleleri
ADIM - 09: Cümlede Anlam 3: Doğrudan - Dolaylı Anlatım, Karşılaştırma, Aşama Bildiren Cümleler
ADIM - 10: Cümlede Anlam 4: Tahmin, Olasılık, Varsayım, Gözlem Cümleleri
ADIM - 11: Cümlede Anlam 5: Cümle Oluşturma, Cümle Tamamlama

Ünite 04 — 95 - 121

İSİM -İSİM TAMLAMASI / SIFAT-SIFAT TAMLAMASI
ADIM - 12: İsim -İsim Tamlaması
ADIM - 13: Sıfat-Sıfat Tamlaması

Ünite 05 — 122 - 166

PARÇADA ANLAM
ADIM - 14: Parçada Anlam 1: Anlatım Biçimleri
ADIM - 15: Parçada Anlam 2: Düşünceyi Geliştirme Yolları
ADIM - 16: Parçada Anlam 3: Anlatım Özellikleri
ADIM - 17: Parçada Anlam 4: Paragrafın Anlam Yönü
ADIM - 18: Parçada Anlam 5: Paragrafın Yapı Yönü

Ünite 06 — 167 - 185

ZAMİR-EDAT-BAĞLAÇ-ÜNLEM
ADIM - 19: Zamir(Adıl)
ADIM - 20: Edat, Bağlaç, Ünlem

Ünite 07 — 186 - 224

YAZIM KURALLARI
ADIM - 21: Yazım Kuralları 1: Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler, Sayıların Yazımı, Birleşik Kelimelerin Yazımı
ADIM - 22: Yazım Kuralları 2: Bazı Ek ve Kısaltmaların Yazımı
ADIM - 23: Noktalama İşaretleri

Ünite 08 — 225 - 253

TÜR VE ŞEKİL BİLGİSİ
ADIM - 24: Şiir Bilgisi, Söz Sanatları
ADIM - 25: Metin Türleri
ADIM - 26: Görsel Okuma

254 - 256 — *CEVAP ANAHTARI*

ÖRNEKTİR

ÜNİTE 01

SÖZCÜKTE ANLAM

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

ADIM - 01: **Sözcükte Anlam 1**
Gerçek, Mecaz, Terim anlam, Çok Anlamlılık
(Syf. 5 - 12)

ADIM - 02: **Sözcükte Anlam 2**
Somut-Soyut Anlam,
Yansıma Sözcükler, İkilemeler
(Syf. 13 - 20)

ADIM - 03: **Sözcükte Anlam 3**
Eş-Zıt Anlam, Eş Sesli Sözcükler
(Syf. 21 - 27)

ADIM - 04: **Sözcükte Anlam 4**
Genel-Özel Anlam, Nitel-Nicel Anlam
(Syf. 28 - 34)

ADIM - 05: **Sözcükte Anlam 5**
Deyimler - Atasözleri
(Syf. 35 - 42)

ÖRNEK

6 TÜRKÇE
ÜNİTE - 1

İNFOGRAFİK

SÖZCÜKTE ANLAM

Gerçek Anlam

Bir sözcüğün söylendiğinde akla gelen ilk anlamı sözlükte ilk sırada bulunan (1 numara ile gösterilen) herkesçe bilinen anlamıa gerçek anlam denir.

- Bu **soğuk** havalarda hasta olmamak için kombiyi en üst seviyelere çıkardı.

Mecaz Anlam

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama mecaz anlam denir.

- Yaptığı son hareketiyle herkesi kendinden **soğuttu**.

Terim Anlam

Bir bilim, sanat, meslek veya spor dalıyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelimelere terim anlamlı kelimeler denir.

- İki noktadan tek **doğru** geçer.

Çok Anlamlılık

Türkçede sözcükler ve sözcük grupları kullanıldıkları cümleye göre anlam ve görev kazanır. Bir kelimenin anlam denişlemesi yoluyla asıl anlamıyla olan ilişkisini kaybetmeden yeni anlamlar kazanmasına çok anlamlılık denir

- Annesi çocuğunun üzerine çok **düşüyordu**.
  (Aşırı ilgi veya sevgi göstermek)
- Bana dedemden bir tarla **düştü**.
  (Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak)
- Ağaçtaki cevizler birer birer **düştü**.
  (Yer çekiminin etkisiyle yukarıdan aşağı inmek)

Somut Anlam

Beş duyu organımızdan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıkları ifade eden sözcüklere somut anlamlı sözcük denir.

- Sıcak yaz günlerinde soğuk **su** içimi ferahlatır.

Soyut Anlam

Beş duyu organımızdan en az biiyle algılayamadığımız halde var olduğunu aklen kabul ettiğimiz kavramları karşılayan sözcüklere soyut anlamlı sözcük denir

- Öğretmenim bu konuda bana çok **güveniyordu**.

Yansıma Sözcükler

Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan sözcüklere yansıma sözcük denir

- *İnsana özgü:* hapşu (hapşurmak), öhö öhö (öksürmek)...
  Hayvana özgü: vız vız, miyav, cik cik, melemek...

İkilemeler

Anlatımı kuvvetlendirmek için çeşitli ilişkilerle sözcüklerin art arda tekrarı ile oluşan söz gruplarına ikileme denir.

- Size bütün bildiklerimi **açık seçik** anlattım.
- Tezgahta **irili ufaklı** birçok balık vardı.

Eş Anlamlı Sözcükler

Yazılışları ve okunuşları farklı olduğu halde anlamları aynı olan sözcüklerdir. Bu sözcükler birbirlerinin yerine kullanılabilir.

- Öykü = Hikâye
- Anlam = Mâna
- Mesaj = İleti
- Misafir = Konuk
- Sayı = Adet
- Değerli = Kıymetli

Zıt Anlam

Anlamları birbirinin zıttı olan kavramları karşılayan sözcüklerdir. İki sözcüğün zıt anlamlı olabilmesi için anlamca birbirinin tam karşıtı olması gerekir.

- Var x Yok
- İnce x Kalın
- Gece x Gündüz

Eş Sesli (sesteş) Sözcükler

Yazılış ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere "eş sesli" sözcükler denir. Sözcüklerin eş sesli olabilmeleri için aralarında herhangi bir anlam ilişkisi bulunmaması gerekir.

- **At:** Binek hayvan
- **At:** Atmak eylemi

Genel - Özel Anlam

Daha fazla kavramı karşılayan veya aynı türden kavram, nesne ve varlıkları topluca karşılayan sözcüklere genel anlamlı; sınırlı bir anlamı karşılayan sözcüklere özel anlamlı sözcükler denir.

- Meyve (genel) - Armut (özel), Bitki (genel) - Çiçek (özel)

Nitel - Nicel Anlam

Varlıkların sayılamayan, ölçülemeyen özelliklerini gösteren, nasıl olduğunu, kendine has özelliklerini belirten sözcüklere Nitel anlamlı sözcük denir. Varlıkların sayılabilen, ölçülebilen, azalıp çoğalabilen özelliklerini gösteren sözcüklere de Nicel anlamlı sözcükler denir.

- Pidenin yanında **mükemmel** bir ayran içtik. *(Nitel anlam)*
  Yeni aldıkları evin **geniş** bir salonu vardı. *(Nicel anlam)*

Pekiştirme

Sözcüğün anlamını daha etkili hale getirmek için kullanılan pekiştirmeler farklı şekillerde oluşturulur. Genellikle ilk hecesindeki ünlü harften sonra p, r, s, m harflerinden birinin getirilip ardından sözcüğün tamamının yeniden yazılmasıyla oluşturulur.

- Kıpkırmızı, masmavi, simsiyah
- Tavşanın **simsiyah** gözleri vardı.

DEYİMLER

Sözü etkili kılmak amacıyla bir olayı, durumu veya kavramı ifade etmek için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan, genellikle mecaz anlam özelliği gösteren sözcük gruplarına deyim denir.

- Etekleri tutuşmak
- Kafa patlatmak
- Göz boyamak

ATASÖZLERİ

Uzun deneyimler ve gözlemler sonucu oluşmuş, yol gösteren, öğüt veren, genel kural biçiminde kalıplaşan, toplumca benimsenen ve söyleyeni belli olmayan özlü sözlerdir.

- Ayağını yorganına göre uzat.
- Mum dibine ışık vermez.
- Damlaya damlaya göl olur.

SÖZCÜKTE ANLAM 1

Bir dilin anlamlı ya da görevli en küçük birimine **sözcük (kelime)** denir. Sözcükler, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan dilin anlamlı en küçük parçasıdır. Sözcüklerin belirli bir düzen içerisinde bir araya getirilmesiyle anlaşma sağlanır. Sözcükler cümledeki kullanımlarına göre farklı anlam özellikleri kazanırlar.

Gerçek Anlam

Bir sözcüğün söylendiğinde akla gelen ilk anlamı sözlükte ilk sırada bulunan (1 numara ile gösterilen) herkesçe bilinen anlamına **gerçek anlam** denir.

ÖRNEK

Bu soğuk havalarda hasta olmamak için kombiyi en üst seviyelere çıkardı.
Elindeki yeşil elmayı keskin bir bıçakla dilimleyip arkadaşlarına dağıttı.

Uygulama 1

Aşağıdaki sözcükleri parantez içinde belirtilen anlam özelliğini taşıyacak şekilde cümle içinde kullanınız.

Kapalı *(Kapanmış olan, açık karşıtı)*

Esmek *(Havanın bir yönden bir yöne hareket etmesi)*

Kalem *(Yazma, çizme vb. için kullanılan alet)*

Patlamak *(İç basıncın da etkisiyle infilak etmek, dağılmak)*

Benim NOTUM

ÖRNEK

Mecaz (Değişmece) Anlam

- Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama **mecaz anlam** denir.

ÖRNEK

Yaptığı son hareketiyle herkesi kendinden soğuttu.
Olayları araştıran komiser keskin bir zekaya sahipti.

Uygulama 2

Aşağıdaki kelimeleri mecaz anlama gelecek şekilde birer cümlede kullanınız.

Kapalı

Esmek

İnce

Koyu

win!

- Bir kellimenin mecaz anlam kazanması genellikle benzetme yoluyla sağlanır.
- Mecaz anlam, abartı ile karıştırılmamalıdır. Bir sözü, abartılı olacak şekilde bir cümle içerisinde kullanmak, onu mecaz anlamlı yapmaz.

  Örnek: Bugün de dünyalar kadar işim vardı.

Uygulama 3

Aşağıda cümlelerde geçen altı çizili kelimelerden gerçek ve mecaz anlamlı sözcükleri belirleyin.
Gerçek anlamlara "G" mecaz anlamlara "M" yazın.

		M / G
1.	Bu ay mutfak masraflarını biraz kısmalıyız.	
2.	Arkadaşlarına sulu şakalar yapmayı severdi.	
3.	Kış ayının gelmesiyle havalar günden güne soğuyor.	
4.	Tomurcukların patlaması baharı müjdeliyordu.	
5.	Aldığı bu kötü haberden sonra derin bir sessizlik kaplamıştı odayı.	

ÖRNEK

Terim Anlamlı Sözcükler

Bir bilim, sanat, meslek veya spor dalıyla ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere **terim anlamlı sözcükler** denir.

ÖRNEK

İki noktadan tek **doğru** geçer. (Matematik)
Şairin şiirde kullandığı **uyak**lar şiirin ezberlenmesini kolaylaştırıyordu. (Edebiyat)

win!

Bazı terim anlamlı kelimeler birden fazla alana ait olarak kullanılabilir.

ÖRNEK
Ek almamış halde bulunan kelimelere **kök** denir. (Türkçe)
Bitkileri toprağa bağlayan **kökleridir**. (Bitki Bilimi)

Uygulama 4

Aşağıdaki kelimeleri terim anlama gelecek şekilde birer cümlede kullanınız.

Dikdörtgen

Mezhep

Kafiye

Köprü

win!

Bilimin, sanatın, meslek ve spor dalının kendi ismi terim anlamlı değildir.

ÖRNEK
Öğretmenimiz **matematik** dersinde sayıları zevkli bir şekilde anlattı. (Terim değil)
Sağlıklı bir yaşam için Mehmet bugün **spora** başladı. (Terim değil)

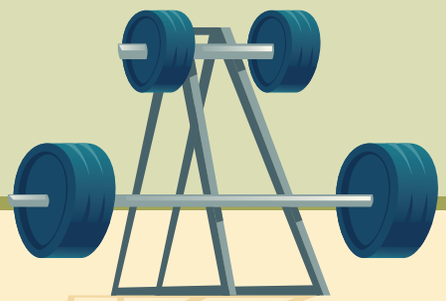

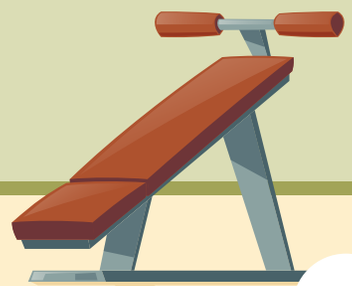

ÖRNEKTİR

Çok Anlamlılık

Türkçede sözcükler ve sözcük grupları kullanıldıkları cümleye göre farklı anlam özellikleri kazanabilir. Bir kelimenin anlam genişlemesi sonucu asıl anlamıyla olan ilişkisini kaybetmeden yeni anlamlar kazanmasına çok anlamlılık denir.

ÖRNEK

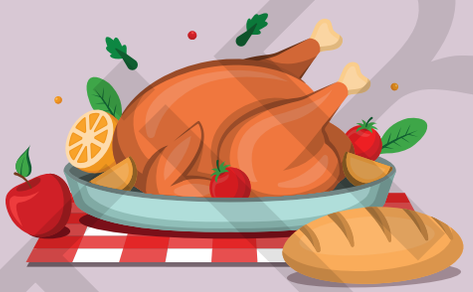

"Düşmek"

- Annesi çocuğunun üzerine çok düşüyordu. (Aşırı ilgi veya sevgi göstermek)
- Bana dedemden bir tarla düştü. (Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak)
- Ağaçtaki cevizler birer birer düştü. (Yer çekiminin etkisiyle yukarıdan aşağı inmek)

"Kızarmak"

- Dallardaki kirazlar iyice kızardı. (Sebze ve meyveler için olgunlaşmaya başlamak)
- Fırındaki tavuk, nar gibi kızarmıştı. (Yiyecekler için ateşte kırmızılaşarak, pişmek)
- Söylediği sözden utanınca yanakları kızardı. (Kırmızı veya ona yakın bir renk hâlini almak)

win!

Türkçede bir sözcüğü değerlendirirken her zaman cümle içerisindeki anlamı ile değerlendirmeliyiz. Bu, bundan sonraki birçok konuda da dikkat edilmesi gereken bir durumdur.

Uygulama 5

"Bırakmak" ve "Atmak" sözcüklerini üç farklı anlama gelecek şekilde yanlarındaki boşluklara yazınız.

Bırakmak

Bırakmak

Bırakmak

Atmak

Atmak

Atmak

ÖRNEK

Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde geçen terim anlamlı kelimelerin altını çizip hangi alana ait olduklarını boşluklara yazınız.

Kapak, şişenin içindeki basınçla fırladı.	Açı konusunu anlayamadım.	Şiir içerisinde abartma sanatına sıkça başvurulmuş.
.....	.....	.....
Aylin'e bugün diş teli takılmış.	İstiklal Marşı'nın bestesi Osman Zeki Üngör'e aittir.	Her hafta bir Hadis-i Şerif ezberliyoruz.
.....	.....	.....
Canlılar, omurgalı ve omurgasız olmak üzere ikiye ayrılır.	Bu akşam gökyüzünde meteor yağmuru olacakmış.	Hastaya narkoz verilmesi için gerekli ekipmanlar hazırlanmıştı.
.....	.....	.....

Etkinlik 2

Aşağıdaki kelimeleri gerçek, mecaz ve terim anlama gelecek şekilde üçer cümlede kullanınız.

BASAMAK

Gerçek:

Mecaz:

Terim:

AÇI

Gerçek:

Mecaz:

Terim:

HAVA

Gerçek:

Mecaz:

Terim:

İSKELET

Gerçek:

Mecaz:

Terim:

1. "Açık" **sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde mecaz anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Ben oldukça açık fikirli bir insanım.
B) Hava düne göre bugün daha açık.
C) Mahallemizdeki market geç saatlere kadar açık.
D) Gözleri açık saatlerce yatakta uzanırdı.

2. **Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Bu laflar beni çok kırdı.
B) Susuzluktan toprak çatladı.
C) Babası ona verdiği harçlığı kıstı.
D) Küçük yaşlardayken ailesinden kopmuş.

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "soğuk" sözcüğü farklı anlamda kullanılmıştır?**

A) Oyundan sonra soğuk bir ayran içtik.
B) Tarihî çeşmeden akan su oldukça soğuktu.
C) Soğuk renkleri kullanmayı çok seviyor.
D) Hava soğuk üstünü kalın giyin.

4. Sonuç olarak bir daha seninle ortak iş yapmamaya karar verdim.

Bu cümledeki altı çizili söz grubunun anlamı aşağıdakilerden hangisinde vardır?

A) Söz gelimi hesaplar tutmadı, bu şehirde kalır mısınız?
B) Özetle söylemek gerekirse artık teknolojinin esiri olduk.
C) Bu konuda öğrenciler arasında söz düellosu başladı.
D) Olayların böyle sonuçlanacağını tahmin edememiştim.

5. "Doğru" **kelimesi aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamıyla kullanılmıştır?**

A) O her zaman doğru konuşur.
B) Sabaha doğru kar başladı.
C) İşimizi doğru zamanda, doğru yerde halletmeliyiz.
D) Doğru açı 180 derecedir.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcük mecaz anlamıyla kullanılmıştır?**

A) Yerdeki kolileri kamyona yükledim.
B) Bugün garip bir olayla karşılaştık.
C) Mehmet Bey misafirlerini çok sıcak karşılar.
D) Dağın yamaçlarında yoğun bir sis var.

ÖRNEKTİR

1. • Zayıf bir orduyla bu savaş kazanılmaz.
• Güneş; sıcak, tatlı bir gülümsemeyle nihayet yüzünü gösterdi.
• Gözümdeki perde kalkınca her şeyi anladım.
• Yazar, bu romanında konuyu düz bir anlatımla kaleme almış.

Bu cümlelerde bazı sözcüklerin anlamları aşağıda verilmiştir. Bu sözcükleri cümlelerden bularak aşağıdaki bulmacaya yerleştiriniz.

I. Doğruyu görmeye engel olan şey.
II. Yalın, sade, süssüz.
III. Görevini yapacak yeterli gücü olmayan
IV. Hoşa gidecek bir biçimde

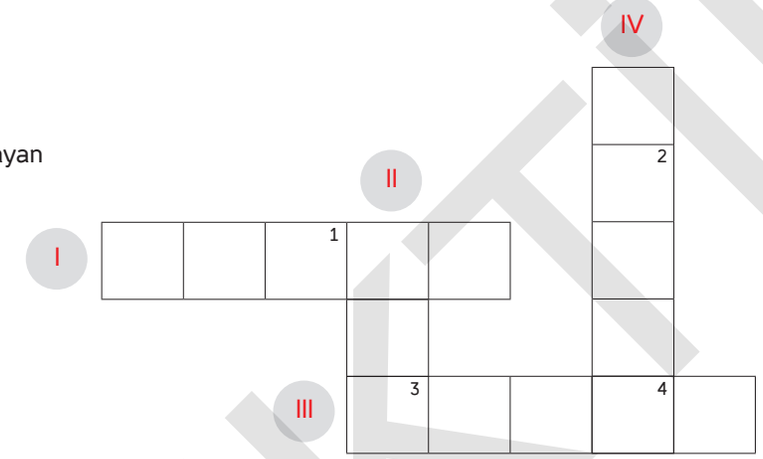

ANAHTAR SÖZCÜK

1	2	3	4

Numaralanmış kutularda yer alan harfler "Anahtar Sözcük" bölümüne yerleştirildiğinde aşağıdaki sözcüklerden hangisi oluşur?

A) EDAT B) RÜYA C) PATI D) RAZI

2. Aşağıdaki etkinlikte cümleler verilmiş ve bu cümlelerdeki bazı sözcüklerin altı çizilerek cümledeki anlamının işaretlemesi istenmiştir.

1

Bu, benim gibi yaşını başını almış biri için pek çiğ bir hareket olurdu.

- ▶ Pişmemiş veya az pişmiş
- Yersiz ve yakışıksız
- Yaşının gerektirdiği görgüye ve olgunluğa erişmemiş kimse

2

Evin bütün işleri bana bakıyor.

- Beslemek, geçindirmek
- ▶ Bir iş birinden beklenmek
- Bir şeyin gelişmesi için emek vermek

3

Evlerinin önüne kuru meşe dallarıyla örtülü bir çardak yapmışlar.

- ▶ Daha sonra kullanılmak üzere kurutulmuş
- Canlılığını yitirmiş
- Suyu, nemi olmayan

4

Bu sıcakta arada bir şeyler içip yemeden çalışılmıyor.

- Sıcak yer
- ▶ Havadaki yüksek ısı
- Dostça olan, sevgi dolu

Buna göre etkinlikte kaç numaraları bölümde bir yanlışlık yapılmıştır?

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

ÖRNEKTİR

3.

Herhangi bir meslek, bilim, spor, sanat dalına ait belirli sözcüklere "terim anlamlı sözcük" denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim kullanılmamıştır?

A) Katı veya sıvı karışımın ilave edilen çözücü yardımıyla karışmış olduğu diğer katı veya sıvıdan ayrılması işlemine ekstraksiyon (Özütleme) denir. Çayın demlenmesinde özütleme işlemi gerçekleşir. Çay yaprağında çaya renk ve tat veren maddeler çözünerek suya geçer. Böylece katı olan yapraktaki bu maddeler özütlenmiş olur.

B) Dış kuvvetleri oluşturan su, rüzgar ve buzullar ile taşıdıkları materyalleri deniz ve okyanus tabanlarında biriktirerek bu alanlarda kalın tortul tabakalar oluşturmaktadır. Geniş alanlar kaplayan bu tortulanma alanlarına jeosenklinal denir.

C) Bir karaktere ait iki farklı alele sahip bir bireyde fenotipte etkisini gösteren gene baskın gen, fenotipte etkisini gösteremeyen gene çekinik gen adı verilir.

D) Yamaçlarında yabani hayvanlar otlayan kuru, yalçın dağlar arasından geçiyorlardı. Tam olarak ne olduğunu çıkaramadığı bu hayvanlar kapkara, beneksiz kara idi. Tüyleri yeni otomobil boyası gibi aynaması bir cila ile kızgın güneş altında pırıl pırıl yanıyordu.

4. Toplum düzenini tam olarak oluşturamadığımız için bir türlü huzura kavuşamıyoruz. Çünkü her buhran döneminde geçmişten ibret almadan Amerika'yı keşfe kalkıyoruz. Yahut da bir önceki reçetenin aksini uyguluyoruz.

• Bu metindeki bazı sözcüklerin anlamları ■, ▲, ★, ● simgeleriyle verilmiştir. Bu sözcükleri metinden bularak aşağıdaki bulmacaya yerleştiriniz.

■ Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü.
★ Dirlik, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç.
● Ortaya çıkarma, meydana çıkarma.
▲ Üzerinde doktorun hastası için gerekli gördüğü ilaçlar ve bunların kullanılış biçimlerinin yazılı olduğu kağıt.

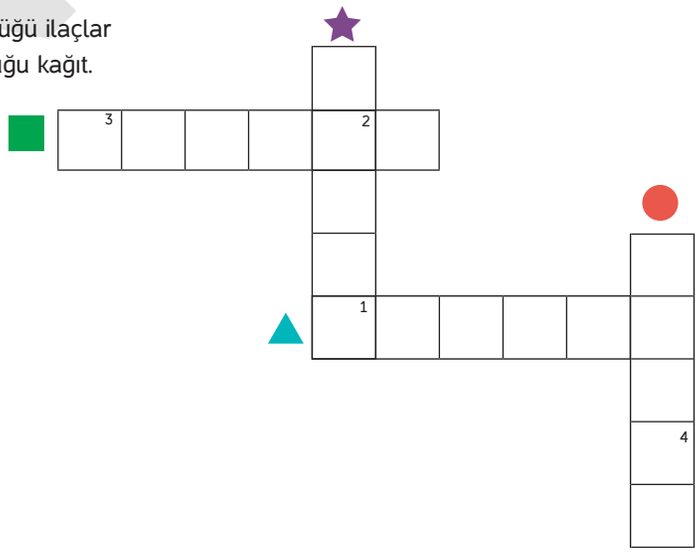

ANAHTAR SÖZCÜK

1	2	3	4

Numaralanmış kutularda yer alan harfler "Anahtar Sözcük" **bölümüne yerleştirildiğinde aşağıdakilerden hangisi oluşur?**

A) POTİ B) RUTİ C) ZUTİ D) PUTİ

ÖRNEKTİR

SÖZCÜKTE ANLAM 2

Somut ve Soyut Anlam

Somut Anlamlı Sözcükler

Beş duyu organımızdan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıkları ifade eden sözcüklere **somut anlamlı sözcük** denir.

ÖRNEK

Sıcak yaz günlerinde soğuk **su** içimi ferahlatır. (Somut)
Sınıfın **gürültüsünden** dersi yeterince dinleyemedim. (Somut)
Baharın gelmesiyle çiçeklerin **kokusu** etrafı kaplamıştı. (Somut)

Soyut Anlamlı Sözcükler

Beş duyu organımızın herhangi biriyle algılayamadığımız halde var olduğunu aklen kabul ettiğimiz kavramları karşılayan sözcüklere **soyut anlamlı sözcük** denir.

ÖRNEK

Vaktin boşa harcanmaması gerektiğini sürekli belirtiyorduk. (Soyut)
Uzun süre önce kaybettiğim dedemi dün gece **rüyamda** gördüm. (Soyut)
Öğretmenim bu konuda bana çok **güveniyordu**. (Soyut)

Somutlaştırma

Tek başına düşünüldüğünde soyut anlamlı bir sözcüğün cümlede somut anlama gelecek şekilde kullanılmasına somutlaştırma denir.

ÖRNEK

Sınavım çok iyi geçti. (Soyut) İyiler her zaman kazanır. (Somut)

Soyutlaştırma

Tek başına düşünüldüğünde somut anlamlı bir sözcüğün cümlede soyut anlama gelecek şekilde kullanılmasına soyutlaştırma denir.

ÖRNEK

Doğu kültüründe yemekler genellikle acılıdır. (Somut)
Olaydan sonra acılı baba mezar başında dua etti. (Soyut)

ÖRNEKTİR

Uygulama 1

Aşağıda verilen cümlelerde altı çizili kelimeleri **soyut** ve **somut** olarak belirtiniz.

- Ayağına gelen topu **kaleye** yuvarladı. _____
- Annesini görünce **sevincinden** yerinde duramadı. _____
- İstediği romanları **raftan** indirdiler. _____
- **Sokaktaki** telefon direğinde üç beş kuş vardı. _____
- Dışarıya ağır bir **koku** yayıldı. _____
- Davranışları çok **sıcak** değildi. _____
- **Çamurlu** yollardan geçip köye vardık. _____
- Bu **yol** yaya trafiğine kapandı. _____

Uygulama 2

Aşağıda verilen kelimelerden somut anlamlı olanları somut anlamıyla, soyut anlamlı olanları soyut anlamıyla cümle içinde kullanınız.

- Akıl
- Düşünce
- Rüzgar
- Kuş
- Uzay
- Üzüntü
- Kalabalık
- Mevsim

ÖRNEKTİR

Yansıma Sözcükler

- Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan sözcüklere yansıma sözcük denir.

ÖRNEK

İnsana özgü: hapşu (hapşırmak), öhö öhö (öksürmek), horr (horlamak)...
Hayvana özgü: vız vız, miyav, cik cik, melemek...
Cansız varlıklara özgü: şırıl şırıl, hışır hışır, gıcırdamak, çatır çutur, pat, patlamak, zırr...

- Yansıma sözcüklerde dikkat edilecek nokta kulağa hitap etmesi ve ağızla taklit edilebilir olmasıdır.
  - Parıltılı bir yaşam sürmüştü.
  - Aslanların kükremesi bize kadar geliyordu.

Yukarıdaki altı çizili sözcükler yansıma sözcükler değildir. Çünkü bu sözcükler ağızla taklit edilerek oluşmamıştır.

- Yansıma sözcükler mecaz anlama gelecek şekilde kullanıldıklarında bu özelliklerini kaybeder.
  - Korkudan ödüm patladı.
  - Aldığımız mallar elimizde gümledi.
  - Çalıştığı konuyu tahtada çatır çatır anlattı.

Altı çizili sözcükler mecazlaştıkları için yansıma değildir.

Uygulama 4

Aşağıdaki cümlelerden yansıma kelime kullanılanları " √ " işareti ile belirtelim.

1	Kapı gıcırtıyla açıldı, herkes merakla kapıya baktı.	
2	Böyle rengarenk kumaşlar göz alıyor.	
3	Gece boyu şakır şakır yağmur yağdı.	
4	Erikler ekşi ekşi, sen de alıp ye.	
5	Ne fısıldaşıyorsunuz öyle, söyleyin bakalım.	
6	Suyun şırıltısı ne güzeldi öyle.	
7	Sesten ürken atlar, kişneyip koşmaya başladı.	
8	Gözlerindeki ışıltı, bizim de dikkatimizi çekti.	
9	Tencerede fokurdayan su, taşmaya başlamış.	
10	Arabaların sesinden biz de rahatsız olduk.	

ÖRNEK

İkilemeler

Anlatımı kuvvetlendirmek için çeşitli ilişkilerle sözcüklerin art arda tekrarı ile oluşan söz gruplarına **ikileme** denir.

ÖRNEK

- Size bütün bildiklerimi açık seçik anlattım.
- Tezgahta irili ufaklı birçok balık vardı.
- Çocuğun sarı sarı saçları dalgalanıyordu.
- Eğri büğrü yollardan ilerleyerek köye vardık.

İkilemeler arasına herhangi bir noktalama işareti gelmez ve ikilemeler her zaman ayrı yazılır.

İkilemeler değişik yollarla oluşturulur.

İkilemeler aynı sözcüklerin tekrarıyla oluşur.
Şimdi yaylada serin serin oturmak vardı.

İkilemeler yakın anlamlı sözcüklerin tekrarıyla oluşur.
Bugünlere uğraşıp didinerek gelmişti.

İkilemeler biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerin art arda kullanılmasıyla oluşur.
Yırtık pırtık bir pantolonu giyip düğüne gitmiş.

İkilemeler her ikisi de anlamsız sözcüklerin kullanılmasıyla oluşur.
Abuk subuk konuştu durdu.

İkilemeler yansıma sözcüklerin tekrarıyla oluşur.
Şırıl şırıl akan bir derenin kenarında mola verdik.

İkilemeler zıt anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla oluşur.
Bugünlere düşe kalka geldik.

İkilemeler sözcüğün ek alarak tekrar edilmesiyle oluşur.
Seninle yıllarca omuz omuza yürüdük.

İkilemeler sözcüklerden ikincisine "m" harfi eklenmesiyle oluşur.
Şaka maka bu işi de güzel bir şekilde atlattık.

ÖRNEK

Etkinlik 1

Görsellerde ikilemeler ve oluşum şekilleri verilmiştir. Bu ikilemeleri, oluşum şekilleriyle eşleştiriniz.

İkileme kurulan cümleler

1. Arka sıradaki öğrenciler fısıl fısıl konuşuyordu.
2. Arkadaşlarla güzel güzel sohbet ettik.
3. Tezgahta irili ufaklı patatesler vardı.
4. Eş dost insanı ayakta tutar.
5. Bazen insan doğayla baş başa kalmalı.
6. Çocuk karşımızda mırın kırın etti.
7. Bunca yıl sonra ev bark sahibi olabildi.

Oluşum Şekilleri

- Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerle.
- Her ikisi de anlamsız sözcüklerle.
- Aynı sözcüğün tekrarıyla.
- Zıt anlamlı sözcüklerle.
- Yansıma sözcüklerle.
- Yakın anlamlı sözcüklerle.
- Sözcüğün ek alarak tekrar edilmesiyle.

Etkinlik 2

Numaralanmış sözcüklerden hangilerinin yansıma sözcük olduğunu KUPA içine yazarak belirtiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisinde verilen sözcüklerin tamamı soyuttur?

A) mutluluk - sevda - ırmak - çarpıntı
B) ümit - kırgınlık - çevik - ses
C) düşünce - menfaat - bilinç - akıl
D) melek - yıldırım - nefret - kıskançlık

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili kelime somut anlamlıdır?

A) Yürek olmadan kazanılmaz hiçbir zafer.
B) Tembellik etmekten başka yaptığı bir şey yoktu.
C) Havalar erkenden ısınmaya başladı.
D) Okumayınca, üretmeyince adeta ruhum sıkılıyor.

3. Aşağıdakilerin hangisinde yansıma sözcük yoktur?

A) Kulağıma fısıldadıkları pek de inanılır cinsten değildi.
B) Yanımızdan homurdana homurdana uzaklaştı.
C) Merdivenlerden çıkan gıcırtılar, bu evi kiralamanın doğru olmadığını kanıtlıyordu.
D) Hastanın hâli odadaki herkesin yüreğini sızlattı.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme yapılışına göre farklı bir özellik taşımaktadır?

A) Mecnun'un deli divane olmasına sebep Leyla değildi.
B) Çocukluğumdan beri oturduğum bu mahallede iyi kötü günlerim oldu.
C) Amerika'ya gittiği günden beri kendisinden ses seda çıkmıyordu.
D) Bu işin üstesinden de sağ salim gelmeyi bilmişti.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde soyut anlamlı bir sözcük vardır?

A) Uyandığında gördüğü kabusu hatırladı.
B) Kuzenim eve geldiğinde parfüm kokusu eve yayıldı.
C) Gökyüzündeki bulutlar ortalığı kapkaranlık yaptı.
D) Dün akşamdan beri rüzgâr soğuk esiyor.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme, yansıma sözcüklerden oluşmuştur?

A) Tatlı tatlı konuşmaları ile herkesi kendisine hayran bıraktı.
B) Yaşına bakmadan sulu sulu şakalar yapıyorsun.
C) Köydeki evimizin yanından şırıl şırıl bir dere akardı.
D) Bahar gelince her yer ışıl ışıl oldu.

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük, ilk anlamı ile somutken cümle içinde soyut anlam kazanmıştır?

A) Düşünmeden sırtımı dayayabileceğim arkadaşlarımın özlemini çekiyorum.
B) Derdini anlatmanın farklı bir yolunu arayıp durdu.
C) Dikkatli olmanın önemini bir kez daha çok iyi anlamıştım.
D) Sabah namazından sonra esen o tatlı rüzgârla güne başlamak bir tutkudur bende.

8. "Sıcak" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde somut anlama gelecek şekilde kullanılmıştır?

A) Bir kez de sıcak karşılasa bizi zil takıp oynayacağım.
B) Çayın sıcak olduğunu unutup içince dili yandı.
C) Dost canlısı insanların olduğu, sıcak bir ortamda çalışmaya başladı.
D) Bakışlarında tarifi imkânsız bir sıcaklık vardı.

ÖRNEKTİR

1.

Duyu organlarımızdan en az biriyle algılanabilen varlıklar somut, algılanamayanlar ise soyut anlamlıdır.

Yukarıdaki açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcüklerden hangisi diğerlerinden farklıdır?

A) Saksı içerisinde yer alan harç zamanla besin maddelerini yitirir ve bu da bitkinin gelişiminin durmasına sebep olur.

B) Modern zamanların büyük şehirlerinde özellikle şehir merkezinde bahçeli bir evde oturmak neredeyse imkansız. Her yerin kocaman binalarla kaplı olduğu bu şehirlerde minik balkonları bahçe gibi kullanmak mümkün.

C) Kalp masajı tekniğini bilmeyen kişilerin kalp masajı yapmaları tehlikelidir. Çalışan kalbe asla kalp masajı yapılmamalıdır.

D) Psikoloji bilimi için rüyada görülenler bir semboldür ve psikolojide farklı bir sözlük kullanılır. Nesneler belli şeylere karşılık gelir.

2.

Doğadaki varlıkların çıkardığı seslerin taklit edilmesiyle oluşan sözcüklere yansıma sözcükler denir.

Bu yaz sabahında kuşların cik cik diye ötmesi insana huzur veriyordu.

Yansıma sözcüklerle ikileme de kurulabilir.

Tenceredeki yemek fokur fokur kaynıyordu.

Anlamı pekiştirmek, güçlendirmek için aralarında çeşitli anlam ilgileri bulunan sözcüklerin bir arada kullanılmasına ikileme denir

Şelalenin şırıl şırıl akan sularının sesi bana huzur verdi.

Aşağıdakilerin hangisinde yukarıda anlatılanların bir örneği yoktur?

A) Tatlı esintisiyle rüzgar, pırıl pırıl parlayan deniz, ağaçlar, çiçekler, kuşlar, kelebekler... Yaratanın büyüklüğünü, kudretini dile getirmek için adeta sıraya girmişler.

B) Yaz mevsiminin en çirkin, davetsiz misafiri tarih boyunca insanlığa en büyük zararı vermiş olan böceklerden sivrisinek, kanımızı emip bize hastalık bulaştırdığı gibi bir de vızıltısıyla canımızı sıkar.

C) Yaşananları gözyaşları içinde anlatan mağdurlar, kaza öncesinde kulakları sağır eden bir ses duyduklarını dile getirdiler.

D) Yatağından kalktı, bardağı aldı, buz gibi suyu lıkır lıkır içti ve dişinde birden bir sızı hissetti.

ÖRNEKTİR

3. ve 4. soruyu metne göre cevaplayınız.

3. Gece uykusundan henüz uyanmamış şehir, lapa lapa (I) yağan karların altında bembeyazdı. Alexander Nevski Meydanı'ndan sola dönüp ağır ağır ilerleyen atlı arabanın koca tekerlekleri, karları tıngır tıngır (II) yarıyordu. Arabacı köşeyi dönüp üç katlı evin kaldırımına yanaştı. Gözlerini binanın pencerelerine doğru çevirdi.

Metinde altı çizili olarak verilen I numaralı ikilemenin oluşum yolu bakımından özdeşi aşağıdakilerden hangisinde vardır?

A) Kaba saba, soluk, yıpranmış giysiler içindeki yaşlı çift, Baston treninden inip utangaç bir tavırla rektörün bürosundan içeri girer girmez sekreter, masasından fırlayarak önlerini kesti.

B) Elimdeki kitabın, bildiğimiz Osmanlı öyküleri açısından ezber bozan bir kitap olduğunu söyleyebilirim çünkü oldukça akıcı ve olaylar film gibi ilmek ilmek işlenmiş.

C) Doğal ve sade bir yaşamı tercih ediyorum dolayısıyla da paraya, eşyaya önem vermiyorum. Küçük mutluluklarla besliyorum ruhumu.

D) Boş bırakılmış topraklar yüz bin çeşit otla dolar. Yararlı olabilmeleri için onlara kazma vuruyor, işe yarar tohumlar ekiyoruz. Ruhlar da böyledir. Onları bir düşünceyle uğraştırmazsanız uçsuz bucaksız bir hayal dünyasında dolaşır dururlar.

4. **Aşağıdakilerden hangisinde altı çizili olarak verilen II numaralı söz öbeğinin anlam özelliğini taşıyan sözcük kullanılmıştır?**

A) Geyik ile tilkinin aralarında anlaşmazlığı çözmek için az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik. Ormanın kralı aslanın huzuruna çıktık.

B) Hata yapmayı amaç edinmeden, sabrı elden bırakmadan durumları değerlendirmeli, şu gelip geçici dünyada mutlu, huzurlu ve barış içinde yaşamalıyız.

C) Edebiyat, zihnimizi dekore eder, kalbimiz ile beynimiz arasında işlek kanallar, tüneller, koridorlar açar. Böylece ahlaki olgunluğun gönül ferahlığının imkânlarını edebiyat sayesinde keşfederiz.

D) Kuşlar şimdi pır pır uçup yüzüne gözüne konuyor; bulutlar bazen alçalıp alnını öpüyordu. Hatta deniz bile bu işe pek sevinmiş kumsalda köpüklerini gösterip gülüyordu.

ÖRNEK

SÖZCÜKTE ANLAM 3

Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler

Yazılışları ve okunuşları farklı olduğu halde anlamları aynı olan sözcüklerdir. Bu sözcükler birbirlerinin yerine kullanılabilir.

ÖRNEK

- Öykü = Hikâye
- Anlam = Mâna
- Mesaj = İleti
- Misafir = Konuk
- Sayı = Adet
- Değerli = Kıymetli

Bir sözcüğün mecaz anlamlı kullanımı eş anlamlılığı bozar.

Cümle içerisinde eş anlamlı sözcükler bulunurken sözcüğün cümle içerisindeki anlamını temel almak gerekir.

ÖRNEK

- Kara haberi duyan herkes siyahlara büründü.

Kara sözcüğünün eş anlamlısı bu cümlede siyah sözcüğü değildir. Kara sözcüğü bu cümlede mecaz anlam kazanarak "kötü" anlamında kullanılmıştır.

Uygulama 1

Aşağıdaki sözcüklerin eş anlamlarını altlarına yazınız.

Cevap	Yaşlı	Soru	Fark .....
Problem	Sözlük	Sebep	Sözcük .....
Yetenek	Olay	Anı	İl .....

ÖRNEK

Zıt (Karşıt) **Anlamlı Sözcükler**

Anlamları birbirinin zıttı olan kavramları karşılayan sözcüklere Zıt anlamlı sözcük denir. İki sözcüğün zıt anlamlı olabilmesi için anlamca birbirinin tam karşıtı olması gerekir.

ÖRNEK

- Var x Yok
- İnce x Kalın
- Akşam x Sabah
- Gece x Gündüz

win!

Bir sözcüğün olumsuzu onun zıddı değildir.

	Olumsuzu	Zıddı
güzel	güzel değil	çirkin
büyümek	büyümemek	küçülmek
inmek	inmemek	çıkmak
doğmak (Güneş)	doğmamak	batmak

Uygulama 2

Aşağıdaki sözcüklerin zıt (karşıt) anlamlarını karşılarına yazınız.

Verimli	Alçalmak	Siyah
Zarar	Uzun	Derin
Çalışkan	Tatlı	Yavaş
Aşağı	Eski	Çukur

ÖRNEKTİR

Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

Yazılış ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere "eş sesli" sözcükler denir. Sözcüklerin eş sesli olabilmeleri için aralarında herhangi bir anlam ilişkisi bulunmaması gerekir.

ÖRNEK

- At: Binek hayvan → At: Atmak eylemi
- Al: Kırmızı → Al: Bir nesneyi alma eylemi
- Öğüt: Nasihat → Öğüt: Öğütmek eylemi

Yan tarafta yer alan sözcükler okunuş ve yazılışı aynı, anlamları farklı olan sözcükler olduğu için sesteş sözcüklerdir.

ÖRNEK

- Çocuğun **ateşi** yükselmiş.
- Tavayı **ateşte** unutmuşum.

Yan tarafta yer alan "ateş" kelimeleri sesteş değildir çünkü bu sözcükler arasında anlamca bir bağlantı vardır.

win!

Eş sesli sözcüklerle "ortak kökler" birbiriyle karıştırılmamalıdır. Ortak kökler (kökteş sözcük) arasında bir anlam yakınlığı varken sesteş sözcükler arasında hiçbir anlam bağı yoktur.

- Elindeki boya ile duvarları boyadı. (Ortak kök)

Uygulama 3

Yanda verilen sözcükleri eş sesli olacak şekilde iki ayrı cümlede kullanınız.

kız

dolu

yol

çay

el

ÖRNEK

Etkinlik 1

Aşağıda yer alan kelimelerin anlamdaşlarını birer cümle içerisinde kullanınız.

Esir

Konuk

Güçlü

Macera

Uyarı

Doktor

Millet

Zaman

Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin zıt anlamlarını ve olumsuz hallerini boşluklara yazınız.

Cümle	Zıttı (Karşıtı)	Olumsuzu
İnsanlara daima <u>yararlı</u> olmak gerekir.		
<u>Tatlı</u> sözlerle gönlümüzü kazanmıştı.		
Takdir <u>almak</u> istiyordum.		
Bizi beklemeden çekip <u>gitmiş</u>.		
<u>Aydınlık</u> bir yarın için yılmadan çalışmalıyız.		
Ödevlerimi <u>geç</u> saatlere kadar bırakırım.		

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "kuru" sözcüğü "ıslak" sözcüğünün karşıt anlamlısı olarak kullanılmıştır?**

A) Kuru bir öksürüğe yakalandım.
B) Kuru bir bezle masayı temizledi.
C) Kuru çayla da karın mı doyarmış.
D) Evlerinin önüne kuru meşe dallarıyla örtülü çardak yapmışlar.

2. 1. Böyle dik bir yokuştan kış günü her araba inemez.
2. Dün gece yirmiye yakın misafir ağırladık..
3. Anlaşılan bizimle alay ediyorsun.
4. Yaptıklarına misli ile karşılık vereceğim.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangilerinde altı çizili sözcükler eş seslidir?

A) 1 ve 2
B) 2 ve 4
C) 2 ve 3
D) 1 ve 3

3. Atalarımız doğal ürünleri tercih ederken bizler yapay olanların peşinden koşuyoruz.

Bu cümledeki altı çizili sözcükler arasındaki anlam ilişkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Yakın anlamlılık
B) Eş seslilik
C) Eş anlamlılık
D) Zıt anlamlılık

4. Gül erken açmış gene
Gören gülmüş hâlime.

Dizelerde geçen aşağıdaki sözcük çiftlerinden hangilerinin sesteşi vardır?

A) gül - erken
B) erken - göre
C) gül - aç
D) gene - hâl

5. "Böyle kara vicdanlı insan görmedim ben." **cümlesindeki altı çizili sözcüğün eş anlamlısı aşağıdakilerin hangisinde kullanılmıştır?**

A) Çok sıkıntılı günler geçirdik biz.
B) Ak akçe kara gün içindir.
C) Üzerinde siyah bir gömlek vardı.
D) Kötü huylu insanlarla arkadaşlık etme.

6. **Aşağıda altı çizili sözcüklerden hangisinin sesteşi yoktur?**

A) Yolun yönünü ve merkeze uzaklığını gösteren taşlara mil taşı denir.
B) Bahçedeki kuru otlar, bir kibrit değse tutuşuverecekti.
C) Ben bugün dayanılmaz bir acı ile güne başladım.
D) Adamın tepesinde saç kalmayacak bu gidişle.

ÖRNEKTİR

1. Çıkmaz sokağın ağzında bir çeşme, bir de hayvanları sulamak için yalak vardı. Elime geçen çer çöple özene özene oyuncak bir kayık yaptım. Kayığım yalaktaki suyun üzerinde yüzünce dünyalar benim oldu. Onu elimle dürttüm, olmadı. Yanağımı suya değdirerek başımı eğdim, yelkene üfledim. Kayık ilerliyordu. Durmamacasına üfledim. Başım fırıl fırıl dönüyor, kulaklarımda yüzlerce ziller çınlıyordu. Gemim bütün yelkenlerini doldurmuş, açık denizlerde koskocaman bir kelebek gibi kayıyordu. O sırada güneş battı, ortalık karardı, sokaklardan el ayak çekildi. Farkında olan kim? Kendimi lodos rüzgarının ta kendisi sanıyordum.

▲ İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak vb. organları kapsayan vücudun üst bölümü

■ Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü

★ Yerkabuğunun çukur bölümlerini kaplayan tuzlu su kitlesi

● Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti

• Yukarıdaki metinde yer alan bazı sözcüklerin anlamları sembollerle gösterilmiştir. Bu sözcükleri bulup eş anlamlılarını bulmacaya yerleştiriniz.

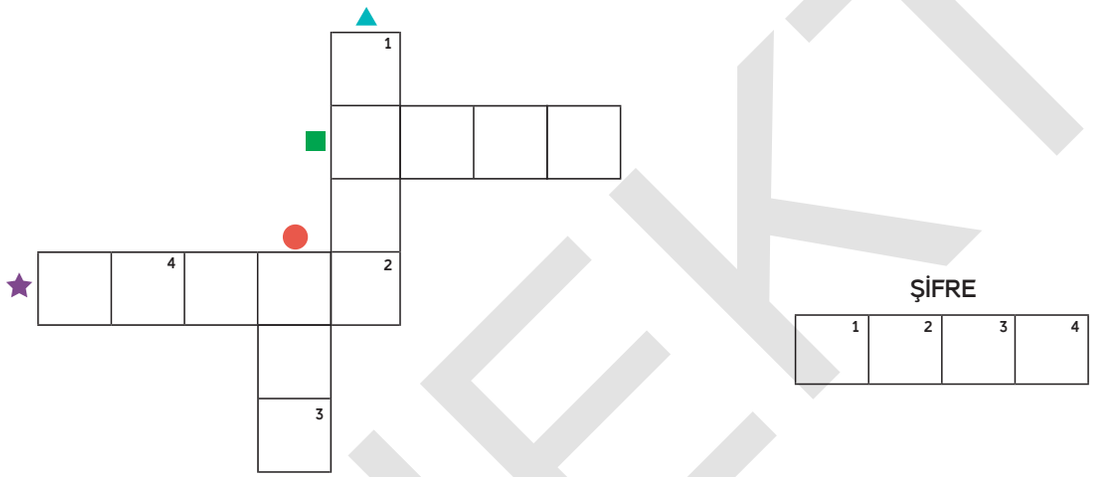

Buna göre kutularda yer alan harfler "şifre" bölümüne yerleştirildiğine aşağıdakilerden hangisi ortaya çıkar?

A) KALE B) YAKD C) KADY D) YADK

2. Beş öğrenci sınıflarındaki bir etkinlik için tek renk kıyafetler giymişlerdir. Sözcükler arasındaki anlam ilişkileri üzerine hazırladıkları bu etkinlikte turuncu kıyafetli öğrenci zıt anlamlı, mavi kıyafetli öğrenci eş anlamlı, mor kıyafetli öğrenci sesteş anlamlı, yeşil kıyafetli öğrenci terim anlamlı, pembe kıyafetli öğrenci mecaz anlamlı sözcükler ile konuşacaktır.

• Hastalık, genç ihtiyar demeksizin herkesi kırdı geçirdi.

• Çiftlikteki atlar, birbirinden güzeldi.

• Orta yaşlarda, güçlü kuvvetli bir adamdı.

• Adam köpürmüş, bize doğru geliyordu.

• Bu işte bir bit yeniği var ama...

Yukarıda tek renk kıyafet giyen öğrencilerin cümlelerine yer verilmiştir. Verilen cümlelere bakıldığında cümlesi olmayan öğrencinin rengi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mavi B) Turuncu C) Mor D) Yeşil

ÖRNEKTİR

3. Yazılış ve okunuşları aynı olan fakat anlamları farklı olan sözcüklere sesteş (eş sesli) sözcükler denir.

Aşağıdakilerden hangisinde yukarıdaki görseli verilen kelimenin eş seslisi yoktur?

A) Denizler karalara göre geç ısınıp geç soğuduğu için karasal iklimlerde en sıcak ay temmuz, en soğuk ay şubattır.

B) Bahçenizde toprağı kolaylıkla kazmak istiyorsanız yağmur sonrasını tercih etmelisiniz.

C) Tencerede kaynayan suyun taşmasını engellemek için başında beklemek gerekli ama yemek yaparken bu pek de mümkün olmuyor.

D) Yaz mevsimiyle havalar ısınmış, tatil beldeleri bir bir dolmaya başlamıştı. Tatil planları yapanları güzel günler bekliyordu.

4. Yazılışları farklı olmasına rağmen anlam bakımından birbirinin yerini tutabilen sözcüklere eş anlamlı (anlamdaş) sözcükler denir. Her dilde bir kavram karşılığı olarak genellikle bir sözcük bulunur. Buna göre genellikle anlamdaş sözcüklerin biri Türkçeden diğeri de yabancı bir dilden alınmıştır.

Fedakâr	.....
.....	Mahkûm
Ödün	.....
.....	Ortak

Tabloda boş bırakılan yerler aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanabilir?

A)

Fedakâr	Masum
Suçlu	Mahkûm
Ödün	Taviz
Pay	Ortak

B)

Fedakâr	Özverili
Hükümlü	Mahkûm
Ödün	Taviz
Hissedar	Ortak

C)

Fedakâr	Masum
Suçlu	Mahkûm
Ödün	Taviz
Pay	Ortak

D)

Fedakâr	Özverili
Hükümlü	Mahkûm
Ödün	Fedakâr
Hissedar	Ortak

ADIM 04

SÖZCÜKTE ANLAM 4

Genel – Özel Anlamlı Sözcükler

Daha fazla kavramı karşılayan veya aynı türden kavram, nesne ve varlıkları topluca karşılayan sözcüklere genel anlamlı; sınırlı bir anlamı karşılayan sözcüklere özel anlamlı sözcükler denir.

ÖRNEK

Meyve (Genel)	→	Armut (Özel)	Bitki (Genel)	→	Çiçek (Özel)
Spor (Genel)	→	Basketbol (Özel)	Canlı (Genel)	→	Böcek (Özel)

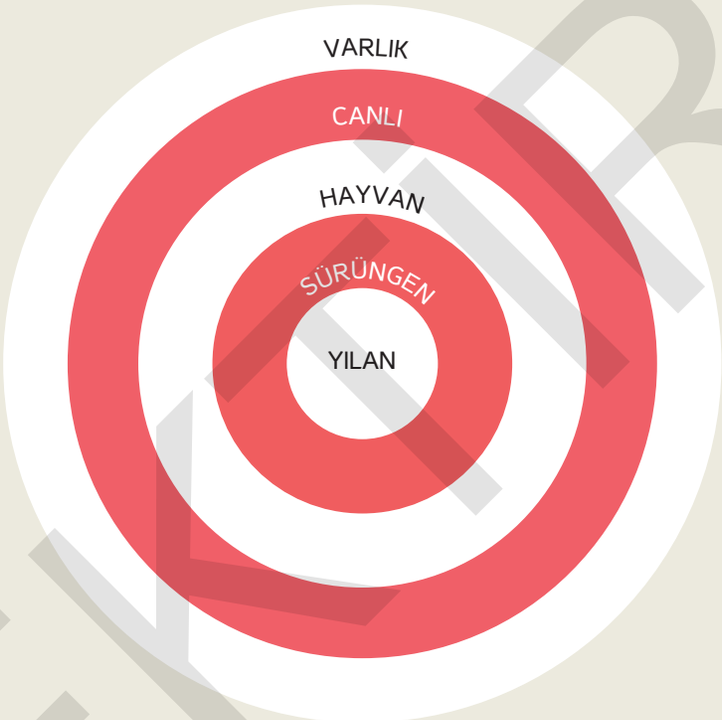

win!

Genel anlamlı bir sözcük, cümle içinde genel anlamıyla da özel anlamıyla da kullanılabilir.

ÖRNEK

"SORU"

Sınavda herkes beşinci **soruda** takılmıştı. (Özel)

Sorulan tüm **sorular** ölçülü olmalıdır. (Genel)

"KUZU"

Kara koyunun beyaz **kuzusu** olmuştu. (Özel)

Mart olunca **kuzular** ahırdan çıkarılır. (Genel)

Uygulama 1

Aşağıdaki verilen kelimeleri genel ve özel anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.

ARABA

SINIF

CADDE

AĞAÇ

ÖRNEK

Nitel ve Nicel Anlamlı Sözcükler

Nitel Anlamlı Sözcükler

Varlıkların sayılamayan, ölçülemeyen özelliklerini gösteren, nasıl olduğunu, kendine has özelliklerini belirten sözcüklere nitel anlamlı sözcükler denir.

ÖRNEK

- Pidenin yanında mükemmel bir ayran içtik.
- Arkadaşlarla güzel bir haftasonu geçirdik.

Nicel Anlamlı Sözcükler

Varlıkların sayılabilen, ölçülebilen, azalıp çoğalabilen özelliklerini gösteren sözcüklere nicel anlamlı sözcükler denir.

ÖRNEK

- Yeni aldıkları evin geniş bir salonu vardı.
- Mahallemizin yakınına yüksek binalar yapıldı.

win!

Bir kelime kullanıldığı cümleye göre nitel veya nicel anlam kazanabilir.

- Onunla geçen sene yakın arkadaştık. (Nitel)
- Okulun eve çok yakın olduğunu bilmiyordum. (Nicel)

Uygulama 2

Verilen cümlelerdeki altı çizili sözcükleri nitel veya nicel anlamlı olmalarına göre belirleyip ilgili alana "X" ile işaretleyiniz.

CÜMLELER	NİCEL	NİTEL
Poşetler çok ağır taşıyamıyoruk artık.		
İyi insanlar daima kazanır.		
Yemekler çok lezzetli olmuş, ellerine sağlık.		
Kalın giyindiğinden hiç üşümüyordu.		
Bu ince davranışı takdire şayandı.		
Ağır konuşup moralimi bozuyor		

ÖRNEK

Pekiştirmeler

Birtakım yollarla sözcüklerin anlamlarının daha etkili, kuvvetli hale getirilmesine pekiştirme denir. Pekiştirme genellikle sözcüğün ilk hecesindeki ünlü harften sonra m, p, r, s harflerinden birinin getirilip ardından sözcüğün tamamının yeniden yazılmasıyla oluşturulur.

ÖRNEK

- Kıpkırmızı, masmavi, yemyeşil
- Yusyuvarlak, dapdar, sipsivri
- Bir anda ortalık kapkaranlık oldu.
- Tavşanın simsiyah gözleri vardı.

Pekiştirme bazı sözcüklerde herhangi bir kurala bağlı olmadan gerçekleşir.

ÖRNEK

- Paramparça, güpegündüz, yapayalnız, çepeçevre
- Sizin yaptığınız düpedüz yalancılık.
- Çocuk tıpatıp babasına benziyor.

win!

Pekiştirmeler, ikilemeler ile karıştırılmamalıdır. Pekiştirmeler ikilemelerin aksine daima bitişik yazılır. Bununla beraber ikilemelerin arasına getirilen "mi" edatı ile de pekiştirme yapılabilir.

- Geniş mi geniş bir evde oturuyoruz.

Uygulama 3

Aşağıda verilen kelimeleri pekiştirerek cümlede kullanınız.

SARI

TEMİZ

GÜÇLÜ

GÜZEL

SAĞLAM

ÖRNEK

Etkinlik 1

Aşağıdaki sözcükleri genel - özel anlam ilişkisi olacak şekilde eşleştiriniz.

CANLI	Türkiye	KEDİ	Van Kedisi
ÜLKE	Hayvan	BİTKİ	Eda
VARLIK	Sınıf	DOĞU ANADOLU	Ağaç
OKUL	Canlı	ÖĞRENCİ	Siirt

Etkinlik 2

Çember içinde yer alan kelimeleri nicel ve nitel anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanıız.

HAFİF

Nicel: _____

Nitel: _____

UZUN

Nicel: _____

Nitel: _____

DAR

Nicel: _____

Nitel: _____

UZAK

Nicel: _____

Nitel: _____

AĞIR

Nicel: _____

Nitel: _____

ÖRNEK

1. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirme vardır?**

A) Gemi gitgide bize yaklaşıyordu.
B) Sabaha kadar sokaklarda yapayalnız dolaştım.
C) Çocuğun çok güzel saçları vardı.
D) Gide gele en sonunda işini halletmiş.

2. Böcek - Karınca - Hayvan - Canlı - Varlık

Yukarıdaki kelimelerin genelden özele sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karınca - varlık - canlı - böcek - hayvan
B) Karınca - böcek - havyan - canlı - varlık
C) Hayvan - böcek - karınca - canlı - varlık
D) Varlık - canlı - hayvan - böcek - karınca

3. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde** "yakın" **sözcüğü** "nicel" **anlamlı olarak kullanılmıştır?**

A) Mehmet benim en yakın arkadaşımdı.
B) Nişana yakın akrabalarımızı davet ettik.
C) Yakın köylerden birinde esrarengiz bir olay olmuş.
D) O öğretmeni kendimize yakın hissettik.

4. **Aşağıdakilerin hangisinde nicel anlamlı sözcük yoktur?**

A) Abim geniş insandır, hiçbir şeyi kafasına takmaz.
B) Köyün girişinde uzun kavak ağaçları vardı.
C) Kısa zamanda çok para kazanmış.
D) Çayına her zaman az şeker atmalısın.

5. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde genelden özele bir anlatım vardır?**

A) Yılan bir sürüngen türüdür.
B) Çam ağacı bu bölgenin en önemli bitki türüdür.
C) Çiçeklerden en çok papatyayı severim.
D) İğne ve iplik, dikiş nakış için olmazsa olmazdır.

6. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nicel ve nitel anlamlı sözcükler bir arada kullanılmıştır?**

A) Uzun süren yolculuktan sonra güzel evimize vardık.
B) Az zamanda çok soru çözmek istiyorduk.
C) Öğretmenimiz uzun öğrencileri arkaya kısa öğrencileri öne oturttu.
D) Dedem bize doğal beslenirseniz sağlıklı olursunuz, derdi.

ÖRNEKTİR

1. Sözcüğün, bir türün tamamını kapsayacak şekilde kullanılmasına "genel anlam" o türün sadece bir ya da birkaç örneğini işaret edecek şekilde kullanılmasına da "özel anlam" denir. "**Kitap**, en iyi dosttur." cümlesinde kitap sözcüğü genel anlama gelecek şekilde, "**kitap**, sıranın gözünde duruyor." cümlesinde özel anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde özelden genele bir sıralama vardır?

A) Roman yazmak, edebi türler içinde en zor olanıdır belki de. Bir metin inşa etmeyi tasarlıyorsanız onun çimentosu, kumu, harcı olan kaideleri de bilmek gerekir.

B) Petrol ürünlerinden benzine zam geldi. Zam bu gece yarısından itibaren geçerli olacak.

C) Toplum, bireyin üzerinde fazlasıyla etkilidir. Fransız filozofu Lamartin "İnsanı doğa şekillendirir." der.

D) Cümlelerin sözcüklerden oluştuğunu kimse inkar edemez. Tam ve anlaşılır bir cümle için sözcüklerin yerli yerinde kullanılması gerekir.

2. Kavramların sayılabilen, ölçülebilen, azalıp çoğalabilen özelliklerini gösteren sözcüklere "nicel anlamlı sözcükler" varlıkların nasıl olduğunu, niteliğini, sayılamayan ve ölçülemeyen özelliğini ifade eden sözcüklere de "nitel anlamlı sözcükler" denir. **Ekşi** yoğurdu ayran yaparak değerlendirebilirsin cümlesinde ekşi sözcüğü nitel anlama gelecek şekilde kullanılmıştır. Ağacın **uzun** dallarını testereyle kestim cümlesinde uzun sözcüğü nicel anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde aynı varlığın hem niceliği hem niteliği verilmiştir?

A) Himayalarda bulunan Everest Dağı 8842 m ile dünyanın en yüksek dağıdır. Everest Dağı'na çıkan ilk Türk unvanını ise 1995 yılında Ali Nasuh Mahruki kazanmıştır.

B) Anadolu'nun pek çok bölgesine ait birbirinden lezzetli yöresel yemek tariflerini anlatan"Annemin Yemekleri" kitabı her eve lazım.

C) Evlerimizin odalarını büyük göstermek ciddi bir psikolojik hazırlık ve planlama gerektirir. Duvarların, mobilyaların, koltukların, aksesuarların kombinasyonuyla odaları daha büyük ve güzel göstermek mümkün.

D) Psikologlar, cimri insanların bir paylaşımda bulunacağı zaman kendisinden sanki bir parça kopuyormuşçasına rahatsız olduklarını ortaya koyuyorlar.

ÖRNEKTİR

3. 7. sınıflar arasında yapılan bir bilgi yarışmasında dereceye giren Zeynep, Ahmet, Semih ve Gül isimli öğrencilere birer kitap hediye edilmiştir. Kitaplarla ilgili bilinenler şunlardır:

• Zeynep'e içinde nicel bir sözcük bulunan kitap hediye edilmiştir.

• Ahmet'in kitabının adında genel anlam taşıyan sözcük vardır.

• Semih'in kitabının adında pekiştirilmiş sözcük yer almaktadır.

• Gül'ün kitabının adında nitel anlam taşıyan sözcük bulunmaktadır.

Verilen bu bilgiye göre Zeynep'e hangi kitap hediye edilmiştir?

A)

B) 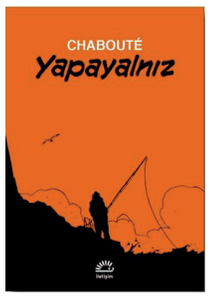

C)

D) 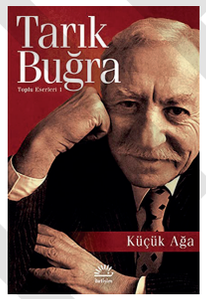

4. Sincaplar; kış için ağaç kavuklarına, kuş yuvalarına, ağaç dallarına, çatılara yuva kurabilir. Yuvalarının içini kuru yaprak, ot, yosun ve tüy gibi malzemelerle kaplar. Yuvalarının en dışına da ağaç dallarını yerleştirerek sapasağlam yapar. Yuvalarını diğer sincaplarla paylaşabilir ve birbirlerine sokularak ısınır. Dışarı çıkamadıkları dönemler için kozalak, ceviz gibi tohumları yuvalarında saklar. Sincaplar, evcilleştirilmeye meyilli kemirgen canlılardır. Renkleri griden kızıl kahverengiye değişir ve yirmi beş sincap türü vardır. En küçük türlerinin ağırlığı sadece 15 g'dır.

Yukarıdaki metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Nicel anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.
B) Pekiştirmelere yer verilmiştir.
C) Mecaz anlamlı sözcüklerle anlatıma zenginlik katılmıştır.
D) Genel anlamlı sözcüklere yer verilmiştir.

5. Ali, Arif, Yusuf ve Yağmur isimli öğrenciler "soğuk" kelimesini farklı anlamlara gelecek şekilde cümlelerde kullanmışlardır. Bu öğrencilerin kullandıkları cümleler hakkında aşağıdaki bilgiler verilmiştir.

- İki öğrenci nitel anlamlı cümle kurmuştur.
- Yusuf ve Yağmur nicel anlamlı cümle kurmuştur.
- Yağmur, kurduğu cümlede nitel anlamlı kelimeye de yer vermiştir.

Verilen bilgilere göre Yağmur aşağıda cümlelerden hangisini söylemiştir?

A) Bu soğuk davranışları hepimizi üzmüştü.
B) Soğuk su içtiği için hastalandı ve günlerce yataktan kalkamadı.
C) Güneşli ama soğuk bir günde soğuk esprisi ile bizi şaşırttı.
D) Bu soğuk ve yavan sözler ruhumu zedeliyordu

ÖRNEKTİR

SÖZCÜKTE ANLAM 5

Deyimler

Sözü etkili kılmak amacıyla bir olayı, durumu veya kavramı ifade etmek için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan, genellikle mecaz anlam özelliği gösteren söz gruplarına deyim denir.

Etekleri tutuşmak

Kafa patlatmak

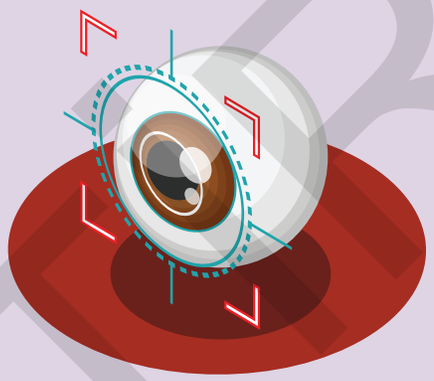

Göz boyamak

Deyimlerin Özellikleri

Deyimler kalıplaşmış sözlerdir. Söz dizimi veya sözcükler aynı anlama gelseler bile değiştirilemez.

Başına kazak örmek	✗	Başına çorap örmek	✓
Balık ağaca çıkınca	✗	Balık kavağa çıkınca	✓
Kokar balık baştan.	✗	Balık baştan kokar.	✓

Deyimler genellikle söz öbeği şeklindedir. Bununla birlikte cümle halinde olan deyimler de vardır.

ÖRNEK

CÜMLE HALİNDEKİ DEYİMLER
- Atı alan Üsküdar'ı geçti.
- Âdet yerini bulsun.
- Dostlar alışverişte görsün.
- İğne atsan yere düşmez.

SÖZCÜK GRUBU HALİNDEKİ DEYİMLER
- Burun kıvırmak
- Sırtı yere gelmemek
- Tepesi atmak
- Başı sıkışmak

Deyimler, çoğunlukla mecaz anlamlı olmakla birlikte gerçek anlamda kullanılan deyimler de vardır.

ÖRNEK

Mecaz: Ayakları yerden kesilmek, kafa patlatmak, havalara uçmak...
Gerçek: El çırpmak, kimi kimsesi olmamak, çoğu gitti azı kaldı...

ÖRNEK

Deyimler arasında eş anlamlılık ve zıt anlamlılık ilişkisi olabilir.

ÖRNEK

- Ağzı kulaklarına varmak = Havalara uçmak (Eş anlam)
- Yüzü sirke satmak x Yüzünde güller açmak (Zıt anlam)

Deyimler kişilere göre çekimlenebilir.

ÖRNEK

- Oyunbozanlık ediyorsun. (Sen)
- Oyunbozanlık etti. (O)
- Oyunbozanlık etmeyin. (Siz)
- Oyunbozanlık ettiler. (Onlar)

Uygulama 1

Aşağıdaki deyimlerden gerçek anlamlı olanları "G" mecaz anlamlı olanları "M" harfiyle belirtiniz.

		M / G
1	Bin pişman olmak	
2	Ağzıyla kuş tutmak	
3	Hem suçlu hem güçlü	
4	Bayram etmek	
5	Ağzına bir şey sokmamak	

		M / G
6	Yükte hafif parada ağır	
7	Ağrına gitmek	
8	Yüzü asılmak	
9	Ayda yılda bir	
10	İsmi var cismi yok	

Uygulama 2

Aşağıdaki deyimleri ait olduğu kutucuklardaki zıt anlamlarıyla eşleştiriniz.

Yüreği burkulmak	a
Cebinde akrep olmak	b
Örtbas etmek	c
Ayağını kesmek	d
Ağzından inci saçmak	e

	Bayram etmek
	Ayağını alıştırmak
	Açığa vurmak
	Ağzına geleni söylemek
	Eli açık olmak

ÖRNEKTİR

Etkinlik 1

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun deyimleri bularak yazınız.

- Arkadaşım sınıfa geldiğinde morali bozuktu, yüzünden ..... .
- Otobüs aniden fren yapınca yüreğim ..... .
- Ahmet amca bana hep iyilik yaptı kol ..... .
- Abim burnundan ....., çok fazla yanına yaklaşmayın .
- Öğütlere kulak ....., hep kendi bildiğini yapıyor .

Etkinlik 2

Aşağıda verilen deyimlerin anlamlarını bularak İşaretleyiniz.

1.	Baş başa vermek
◯	Konuşmak
◯	Dayanışma
◯	Çalışmak

2.	Aklı başka yerde olmak
◯	Heveslenmek
◯	Canı bir şey istemek
◯	Başka şeyler düşünmek

3.	Elden çıkarmak
◯	Fırlatmak
◯	Satmak
◯	Elini yıkamak

4.	Ayaklarına kara sular inmek
◯	Çok yorulmak
◯	Fedakârlık yapmak
◯	Ayakları ağrımak

5.	Kol kanat germek
◯	Birisini kollayıp gözetmek
◯	Kanat çırpmak
◯	Fedakârlık yapmak

6.	Ağzından bal damlamak
◯	Dişlerinin arasından bal akmak
◯	Çok güzel, tatlı konuşmak
◯	Etkileyici konuşmak

ÖRNEK

Atasözleri

Uzun deneyimler ve gözlemler sonucu oluşmuş, yol gösteren, öğüt veren, genel kural biçiminde kalıplaşan, toplumca benimsenen ve söyleyeni belli olmayan özlü sözlerdir.

- Ayağını yorganına göre uzat.
- Damlaya damlaya göl olur.
- Mum dibine ışık vermez.

Atasözlerinin Özellikleri

Atasözleri kalıplaşmıştır, sözcüklerin yeri değiştirilemez ve bir sözcüğün yerine eş anlamlısı getirilemez.

- "Derdini söylemeyen derman bulamaz." (Doğru)
  "Sıkıntısını söyleyemeyen çare bulamaz." (Yanlış)
- "Dost ile ye, iç; alışveriş etme." (Doğru)
  "Arkadaşın ile ye, iç; alışveriş etme." (Yanlış)
- "Sakla samanı gelir zamanı." (Doğru)
  "Sakla samanı gelir vakti." (Yanlış)

Atasözlerinin çoğu mecaz anlamlıdır. Gerçek anlamlı atasözleri de vardır.

- Bal tutan parmağını yalar. (Mecaz)
- Bugünün işini yarına bırakma. (Gerçek)
- Aç doymam, tok acıkmam sanır. (Gerçek)
- İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur. (Gerçek)

Atasözlerinin bazıları aynı, bazıları yakın, bazıları da zıt anlamlı olabilir.

- Körle yatan şaşı kalkar. = Üzüm üzüme baka baka kararır. (Eş anlam)
- Fazla mal göz çıkarmaz. X Azıcık aşım kaygısız başım. (Zıt anlam)
- Bir elin nesi var iki elin sesi var. = Yalnız taş duvar olmaz. (Eş anlam)
- Komşu komşunun külüne muhtaçtır. = Birlikten kuvvet doğar. (Yakın anlam)
- İyi insan lafının üstüne gelir. X İti an çomağı hazırla. (Zıt anlam)

Atasözleri şahsa ve zamana göre çekimlenmez. Sadece geniş zamana göre çekimlenir.

Deyimler ve Atasözleri

Anlattıklarını **etkili kılmak amacıyla** söylenir.	X	**Öğüt vermek amacıyla** söylenir
Şahsa ve zamana göre çekimlenir.	X	**Sadece geniş zamanda** kullanılır.
Genellikle **sözcük öbeği** şeklindedir.	X	Her zaman **cümle** halindedir.
Genellikle **mecaz** anlamlıdır.	X	Genellikle **mecaz** anlamlıdır.
Söyleyeni belli değildir. **(Anonimdir)**	X	Söyleyeni belli değildir. **(Anonimdir)**

ÖRNEKTİR

Etkinlik 1

Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerle atasözleri oluşturunuz.

gezen
aksamak topalla
öğrenir

boynuz
deve kulaktan
ararken olmuş

çalar veren
parayı düdüğü

gün kara
kararıp kalmaz

tasa bin borç
ödemez bir

iki koltuğa
bir sığmaz
karpuz

Etkinlik 2

Aşağıdaki sözcüklerin içinde geçtiği atasözleri cümle içinde kullanınız.

Huy

Saman

Ak

Yoğurt

Yorgan

1. **Aşağıdaki deyimlerden hangisi** "Kendisine söz söyletmemek, çok huysuz ve kibirli olmak" **anlamında kullanılmıştır?**

A) Kılı kırk yarmak
B) Burnundan kıl aldırmamak
C) Tereyağından kıl çeker gibi
D) Kılını bile kıpırdatmamak

2. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim açıklamasıyla birlikte <u>verilmemiştir</u>?**

A) Kardeşini kolluyor, ona göz kulak oluyordu.
B) Söylenenlerin hiçbirini önemsemiyor, bunlar bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyordu.
C) Öğretmen konunun en önemli yerine, can alıcı noktasına değindi.
D) Sene sonunda karneler alınınca dananın kuyruğu kopacak.

3. **Aşağıdaki deyimlele anlam özelliklerine göre üçlü bir grup oluşturulduğunda hangisi dışarıda kalır?**

A) Gözü dönmek
B) Tepesi atmak
C) Kan beynine sıçramak
D) Kulağı çınlamak

4. 1. Besle kargayı oysun gözünü. (Nankörlük)
2. Emek olmadan yemek olmaz. (Çalışmak)
3. Yazın başı pişenin kışın aşı pişer. (Planlı olma)
4. Bir elin nesi var iki elin sesi var. (Yardımlaşma)

Numaralandırılan atasözlerinden hangisinin konusu <u>yanlış</u> verilmiştir?

A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

5. I. Yalnız taş duvar olmaz
II. İyilik eden, iyilik bulur.
III. Kurt, puslu havayı sever.
IV. Ağaç, yaprağıyla gürler.

Numaralandırılmış atasözlerinden hangileri anlamca birbirine yakındır?

A) I - II
B) II - IV
C) I - IV
D) II - III

6. Gizli saklı, kanunsuz yollarla çıkar sağlamayı iş edinen kimseler yakayı ele vereceklerinden korkmasalar bütün bu işleri açıktan yaparlar.

Yukarıdaki açıklamayı özetlemek isteyen kişi aşağıdaki atasözlerinden hangisini kullanmalıdır?

A) Gammaz olmasa tilki pazarda gezer.
B) Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz.
C) Allah'tan korkmayan kuldan utanmaz.
D) Sarımsağı gelin etmişler kırk gün kokusu çıkmamış.

ÖRNEKTİR

1.

Atasözleri kalıplaşmış sözlerdir, değiştirilemez.	Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkarır.
Cümle halinde olup genellikle kesin bir yargı bildirir.	Akacak kan, damarda durmaz.
Genellikle mecaz anlam içerir.	.....
Gerçek anlam taşıyan atasözlerimiz de vardır.	.....
Bazı atasözleri hem gerçek hem mecaz anlam taşır.	.....
Bazı atasözleri birbirinin zıttı anlamlar taşır.	Dost kara günde belli olur.

Yukarıdaki bilgilerin karşısında bırakılan boşluklara aşağıdaki atasözlerinden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

A) Yuvarlanan taş, yosun tutmaz.
Ağaç yaşken eğilir.
Al malın iyisini, çekme kaygısını.

B) Minareyi çalan, kılıfını hazırlar.
Bugünün işini yarına bırakma.
Hamama giren terler.

C) Atılan ok geri dönmez.
Dereden geçerken at değiştirilmez.
Dertsiz baş olmaz.

D) Kurt, dumanlı havayı sever.
Mum dibine ışık vermez.
Körle yatan, şaşı kalkar.

2. Dil biliminde kavramları, durumları hoşa giden bir anlatımla özel bir yapı ve söz dizimi içinde belirten ve çoğunlukla mecaz anlam taşıyan sözlerden oluşan kalıplaşmış söz öbeklerine "deyim" denir. Dilimiz deyimler açısından oldukça zengindir. Dilimizde özellikle organ adlarıyla kurulan pek çok deyim vardır. Değişik anlamlar içeren deyimlerden bazıları da "kulak" sözcüğüyle kurulan deyimlerdir. Önem vermemek, umursamamak için ..... deyimi, yanında konuşulan bir şeyi belli etmeden dinlemek için ....., olup bitenleri çabuk haber alanlar için ....., deyimlerini kullanırız.

Yukarıdaki parçadaki boşluklara sırasıyla aşağıdaki deyimlerden hangisi getirilmelidir?

A) Kulak asmamak
Kulak misafiri olmak
Kulağı delik

B) Kulak asmamak
Kulağına sokmak
Kulağına çalınmak

C) Kulak vermek
Kulak misafiri olmak
Kulağı delik

D) Kulağı kesik
Kulak vermek
Kulak kabartmak

ÖRNEKTİR

3. Atasözleri kim tarafından söylendiği belli olmayan, öğüt veren kalıplaşmış söz öbekleridir. Atasözlerinin genellikle mecazlı söyleyişlerinin yanında gerçek anlamlı olanları da vardır.

1- Ağaç yaş iken eğilir.
2-Yalnız taş, duvar olmaz.
3- Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter.
4- Güvenme varlığa düşersin darlığa
5- Doğru söz yemin istemez.
6- Kurt dumanlı havayı sever.
7- Dost bin ise az, düşman bir ise çok.
8- Dost ile ye iç; alışveriş etme.

Merve Öğretmen, Türkçe dersinde öğrencilere yukarıdaki şemayı göstererek öğrencilerden iki tane gerçek iki tane mecaz anlamlı atasözünü gruplandırmalarını istemiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi doğru gruplandırılmıştır.

A)

Gerçek	Mecaz
1-4	2-5

B)

Gerçek	Mecaz
4-8	2-6

C)

Gerçek	Mecaz
7-6	5-3

D)

Gerçek	Mecaz
4-8	6-5

4.

Yukarıdaki deyimler gerçek ve mecaz anlamı yönüyle sınıflandırıldığında hangileri diğerlerinden farklıdır?

A) Çoğu gitti, azı kaldı. – Yükte hafif, pahada ağır.
B) Çoğu gitti, azı kaldı. - Tabanlar yağlamak.
C) Ayıkla pirincin taşını. – Kan beynine sıçramak.
D) İki ayağı bir pabuca girmek. – Yükte hafif, pahada ağır.

ÖRNEKTİR